

„siècle, on jugera du degré de civilisation d'un peuple au petit nombre „de gens qu'il perdra par la variole”.

Ik moet erkennen, dat tot hier toe zeker het chauvinisme niet aan het woord was, en evenmin toen hij verder de ter tentoonstelling aanwezige graphische voorstellingen aanvoerde ten bewijze van de groote vermindering der sterfte aan typhus abdominalis in Duitschland en Italië ten gevolge van verbeteringen in water aan- en afvoer. Toch meende hij ook Parijs niet te moeten vergeten, waar de geheele sterfte aan besmettelijke ziekten in minder dan 10 jaren met meer dan een vierde is verminderd. De eer hiervan wees de Spreker toe aan Dr. MARTIN, den Secretaris van het Congres, den Directeur van den gemeentelijken gezondheidsdienst alhier. Van de twee vroeger bestaande diphtherie klinieken zal er een worden gesloten, bij gebreke van patiënten. De kans om diphtherie te krijgen is hier tot de helft gedaald en de sterfte is niet hooger dan 20 pCt.

De lastige scheepsquarantaine is, dank zij de vooruitgang der hygiëne, door meer doeltreffende en gemakkelijker internationale regelingen vervangen.

Vervolgens de tuberculose besprekende wees hij op het voorbeeld van Engeland, dat door zijn maatregelen de intensiteit der tuberculose reeds op de helft zou hebben teruggebracht, en op Duitschland met zijn vele sanatoria. Ook ten opzichte van de tuberculose schijnt men hier de verplichte aangifte dier ziekte als een conditio sine qua non der vruchtbare bestrijding te beschouwen.

De conclusie van BROUARDEL was, de noodzakelijkheid om het onderwijs in de gezondheidsleer te doen zijn een integreerend onderdeel van het lager onderwijs, opdat elkeen leere zich te hoeden voor besmetting. Vooral ook op de hulp der groote pers deed hij hierbij een beroep.

Ik gevoel wel lust tot het maken van eenige kantteekeningen op deze rede; maar zal dit liever uitstellen, totdat de bespreking van eenige sectie-zittingen en van de tentoonstelling mij hiertoe aanleiding geeft.

Ik laat het dus voor heden hierbij om nu niet te verzuimen de sluitingszitting bij te wonen.

HUIZINGA.

INGEZONDEN.

Groningen, 20 Augustus 1900.

Geachte Redacteuren!

Naar aanleiding van den in het laatste nummer voorkomenden brief van collega KORTEWEG een enkel woord.

Dat het *Royal College of Surgeons of England* KORTEWEG, na zijn terugkomst uit Zuid-Afrika tot *Honorary Fellow* benoemde geeft te denken. In de eerste plaats wel voor mij, die in Juni j.l. Engeland doorkruist heb om, met het oog op een hier te stichten Laboratorium voor pathologische-anatomie,

dergelijke inrichtingen daar te bezichtigen. Ik bezocht resp. Cambridge, Liverpool, Manchester, Leeds, Edinburgh, Glasgow, Oxford, Claybury (bij Londen) en de hoofdstad zelve.

Op mijn onderzoekingstocht ben ik met een groot aantal mannen der wetenschap van allerlei leeftijd en positie in aanraking gekomen en ben nog geheel vervuld van dankbaarheid voor de heusche ontvangst, die mij, terwijl men wist dat ik Nederlander was, is te beurt gevallen.

Ik geef de verzekering, dat onze Engelsche vakgenooten over den oorlog denken, zooals wij; menige uitdrukking van onverholen afkeuring over dien onzaligen („unfortunate”) oorlog had ik kunnen aanteekenen.

Terwijl ik mij er in het eerst voor wachte den oorlog in het gesprek te moeten, vond ik er later een genoeg in het onderwerp aan te roeren, omdat steeds weder mijn ervaring werd bevestigd, dat mijn vriendelijke geleiders niet waren zooals — die anderen.

Ook buiten den kring der wetenschappelijken heb ik (ook onlangs nog in Noorwegen) vele Engelschen ontmoet, die GLADSTONE als een halfgod vereeren. Dat zegt genoeg.

Dat de Engelsche natie, welke door de pers eenzijdig (om geen ander woord te gebruiken) wordt voorgelicht, zich door het bedrijf van enkelen in een zoo ongunstig daglicht vertoont, wordt misschien ook in den boezem van het *Royal College of Surgeons of England* met smart ondervonden.

R. A. REDDINGIUS.

Amsterdam, 23 Aug. 1900.

Waarde Redactie!

Mijn dank voor de toezending van het schrijven van collega REDDINGIUS met verzoek om toelichting mijnerzijds. Gaarne toch verklaar ik de bedoeling van mijn antwoord en de bekendmaking van dit antwoord nader.

Geenzins heb ik willen beledigen of grieven, maar alleen en uitsluitend heb ik de overtuiging, dat het Engelsche Gouvernement zéér slecht handelt, zoo mogelijk in Engeland willen versterken. Mocht mijn mededeeling in het *Tijdschrift*, door Hollandsche, misschien daarna door Engelsche couranten overgenomen, ten slotte in Engeland eenige twijfelaars tot verder nadenken brengen, dan acht ik mijn doel volledig bereikt.

En REDDINGIUS' ervaring geeft mij hierop éénige hoop. Volgens REDDINGIUS, en ik geloof hem gaarne, zijn er vele twijfelaars, ja zelfs velen, die niet zijn zooals die anderen, die dus reeds hebben opgehouden te twijfelen.

Zou het mij dan misschien gelukken eenige weinige dier overtuigden ook tot spreken te brengen! Immers aan zulke sprekers en niet aan denkers is op het oogenblik in Engeland behoefte. Zou er smart zijn misschien ook in den boezem van het *Royal College of Surgeons*? Dan inderdaad heb ik eenigen kans, die smart te hebben verscherpt, zoodat zij tot uiting kome. Mijn verwachting wordt dan ver overtroffen!

J. A. KORTEWEG.
